

केंद्र व राज्य शासनाच्या नागरी भागातील
निकडीच्या प्रकल्पांकरिता आवश्यक असलेल्या
शासकीय जमीनीवरील अतिक्रमणधारकास
त्याने केलेल्या बांधकामापोटी मोबदल्याची
रक्कम एकमुस्त अदा करून, अशा प्रकल्पासाठी
जमीन ताब्यात घेणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक- चंमपा-२०१७/प्र.क्र.२३/नवि-२६

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- १३ जून, २०१८

वाचा:- शासन निर्णय, नगरविकास विभाग क्र.चंमपा-२०१७/(११४२/२०१६)/प्र.क्र.२३/नवि-२६
दिनांक ०४ सप्टेंबर, २०१७

प्रस्तावना :

केंद्र किंवा राज्य शासनाच्या निकडीच्या प्रकल्पासाठी आवश्यक असलेल्या शासकीय जमीनीवर असलेली अतिक्रमणे निष्काषित करून सदर जागा संबंधित प्रकल्पासाठी सध्याच्या वेगवेगळ्या तरतुदीनुसार अविलंब उपलब्ध होत नाही. अशा निकडीच्या प्रकल्पांसाठी अतिक्रमण असलेली शासकीय जमीन अविलंब उपलब्ध व्हावी व असे प्रकल्प कालमर्यादेत पूर्ण होऊन, प्रकल्पाचा खर्च मर्यादित रहावा म्हणून उपाययोजना करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. त्यासाठी मा.मुख्यमंत्री महोदय यांच्या निदेशानुसार प्रधान सचिव (महसूल) यांच्या अध्यक्षतेखाली उपरोक्त संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये चार सदस्यीय समिती गठीत करण्यात आलेली होती. तदनुसार या समितीने सविस्तर अहवाल तयार करून शासनास सादर केला होता.

प्रधान सचिव (महसूल) यांच्या अध्यक्षतेखालील या समितीने सादर केलेल्या अहवालातील शिफारशींना कांही सुधारणासह मा.मंत्रीमंडळाच्या दिनांक १६/०५/२०१८ च्या बैठकीत मान्यता प्राप्त झालेली आहे. त्यानुसार अशा प्रकरणी कार्यवाही करण्यासंदर्भात नागरी भागासाठी मार्गदर्शक सूचना, निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

केंद्र व राज्य शासनाच्या निकडीच्या प्रकल्पांकरिता नागरी भागात आवश्यक असलेल्या शासकीय जमीनीवर अतिक्रमण असल्यास आणि असे अतिक्रमणधारक शासनाने वेळावेळी निश्चीत केलेल्या निकषानुसार संरक्षणास पात्र असल्यास, त्यांना निष्काषित करताना, अनुसरावयाच्या कार्यपद्धतीबाबत खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत, त्यानुसार संबंधीत यंत्रणांनी आवश्यक कार्यवाही करावी.:-

अ) महानगरपालिका क्षेत्र :-

- शासकीय जमीनीवरील रहिवाशी अतिक्रमणे अन्यथा नियमित करण्यास पात्र असतील तर अशा अतिक्रमणदारांना महानगरपालिका क्षेत्रात २६९ चौ.फू. क्षेत्रफळाची सदनिका मोफत देण्यात यावी.
- मोफत सदनिका देण्यासाठी उपलब्ध नसल्यास, प्रचलित वार्षिक दर विवरणपत्रातील मुल्यानुसार अशा सदनिकेची किंमत रोख स्वरूपात अशा पात्र अतिक्रमण धारकास देण्यात यावी.
- असे अतिक्रमणधारक अन्यथा त्यांचे अतिक्रमण नियमानुकूल करण्यास पात्र नसतील तर ते मोबदल्यास पात्र नसतील.
- याव्यतिरिक्त, ज्या महानगरपालिका क्षेत्रात युएलसी अंतर्गत सदनिका उपलब्ध असतील, तर अशा सदनिकांचाही यासाठी विचार व्हावा.

ब) नगरपालिका / नगरपंचायत क्षेत्र :-

- शासकीय जमीनीवरील रहिवाशी अतिक्रमणे अन्यथा नियमित करण्यास पात्र असतील तर अशा अतिक्रमणदारांना नगरपालिका / नगरपंचायत हड्डीमध्ये अथवा हड्डीपासून पाच किलो मीटर परिसरात ३०० चौ.फू. क्षेत्रफळाची सदनिका मोफत देण्यात यावी.
  - मोफत सदनिका देण्यासाठी उपलब्ध नसल्यास, प्रचलित वार्षिक दर विवरणपत्रातील मुल्यानुसार अशा सदनिकेची किंमत रोख स्वरूपात अशा पात्र अतिक्रमण धारकास देण्यात यावी.
  - असे अतिक्रमणधारक अन्यथा त्यांचे अतिक्रमण नियमानुकूल करण्यास पात्र नसतील तर त्यांना कोणताही मोबदला देण्यात येवू नये.
- सर्वसाधारण अटी :-**
- १) निकडीच्या शासकीय प्रकल्पांसाठी आवश्यक असलेल्या शासकीय जमीनीवरील अतिक्रमणदार अशा प्रकल्पामुळे बाधित होत असल्यासच, त्याला या धोरणाप्रमाणे विहीत मोबदला देण्यात यावा.
  - २) अशा अतिक्रमणदारांना पर्यायी भूखंड/पर्यायी सदनिका/बांधकाम खर्च देताना त्याची ही सर्व माहिती “आधार” क्रमांकासोबत जोडण्यात यावी.
  - ३) ज्या ठिकाणी अशा अतिक्रमणदारांना पर्यायी सदनिका द्यावयाच्या आहेत किंवा त्याएवजी एकरकमी रोख मोबदला द्यावयाचा आहे, अशा प्रकरणात पर्यायी सदनिकेचा किंवा त्या ऐवजी द्यावयाच्या रोख मोबदल्याचा खर्च संबंधीत प्रकल्प ज्या यंत्रणेचा आहे त्या यंत्रणेने सहन करावा.
  - ४) पर्यायी सदनिका / भूखंड, बांधकाम खर्च किंवा रोख मोबदला प्रत्येक कुटुंबाला स्वतंत्ररित्या देण्यात यावा.
  - ५) दिनांक ०९/०९/२०१८ रोजी किंवा त्यापूर्वी स्वतंत्र शिधापत्रिका असलेले कुटुंब या प्रयोजनार्थ स्वतंत्र कुटुंब समजण्यात यावे.

- ६) एका झोपडीत एकापेक्षा अधिक कुटुंब रहात असतील व दिनांक ०९/०९/२०१८ रोजी किंवा त्यापूर्वी त्यांची शिधापत्रिका स्वतंत्र असेल तर असे प्रत्येक कुटुंब सदनिका / भूखंड / बांधकाम खर्च किंवा रोख मोबदल्यास पात्र समजण्यात यावे.
- ७) संबंधीत रथानिक स्वराज्य संरथेने, बाधीत पात्र अतिक्रमण धारकांना प्रधानमंत्री आवास योजनेतून घर देण्याच्या संदर्भात प्राधान्याने विचार करावा.
- ८) सदर धोरण फक्त केंद्र व राज्य शासनाच्या निकडीच्या प्रकल्पांसाठी मर्यादित असेल.
- ९) संबंधीत प्रकल्प यंत्रणेने, यासंबंधात जिल्हाधिकारी यांच्या मान्यतेने कार्यवाही करावी.
- १०) सदर धोरणाची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी संबंधीत प्रशासकीय विभागाची असेल.
०२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१८०६१३१७३००५४८२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षंकित करून काढण्यात येत आहे.
- महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सं.श.गोखले)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- २) अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग
- ३) सर्व विभागीय आयुक्त / सर्व जिल्हाधिकारी,
- ४) सर्व आयुक्त, महानगरपालिका
- ५) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपालिका/ नगरपंचायती
- ६) निवडनस्ती, कार्यासन नवि-२६.